

Statsrevisorernes Sekretariat
Christiansborg
1240 København K

FORSVARSMINISTEREN

24. november 2008

MINISTERREDEGØRELSE – BERETNING NR. 17/2007 OM FORSVARETS EH-101 HELIKOPTERE

Statsrevisoratet har den 24. september 2008 fremsendt Statsrevisorernes beretning nr. 17/2007 om forsvarets helikoptere. Hermed fremsendes min redegørelse for de foranstaltninger og overvejelser, som beretningen har givet anledning til. Redegørelsen er samtidig fremsendt til Rigsrevisor.

Det overordnede formål med Rigsrevisionens undersøgelse har været at vurdere, om forsvarets anskaffelse og ibrugtagning af EH-101 helikopterne har været tilfredsstillende, samt om Forsvarsministeriet har orienteret Folketinget om anskaffelsen og ibrugtagningen af EH-101 helikopterne. Beretningen er struktureret i 4 afsnit:

- Var forsvarets forberedelse af typevalget af EH-101 helikopteren tilfredsstillende?
- Har forsvaret håndteret indgåelsen af kontrakten med leverandøren tilfredsstillende?
- Har forsvaret kunnet varetage de planlagte opgaver med EH-101 helikopterne?
- Har Forsvarsministeriet orienteret Folketinget om anskaffelsen og ibrugtagningen af EH-101 helikopterne?

Indledningsvis finder jeg, at der ved Rigsrevisionens udarbejdelse af beretningen har været tale om et konstruktivt samarbejde med Rigsrevisionen, som har resulteret i en række overvejelser, der vil kunne bidrage på hensigtsmæssig vis i relation til forsvarets fremadrettede planlægning og gennemførelse af større materielanskaffelser.

Beslutningen om anskaffelse af EH-101 helikopterne blev som bekendt truffet i starten af oktober 2001 i.f.m., at aktstykket for anskaffelsen blev vedtaget. Jeg kan imidlertid desuagtet generelt tilslutte mig beretningens konklusioner og anbefalinger, og skal i den forbindelse bemærke, at forsvaret – herunder Forsvarets Materieltjeneste – allerede på tidspunktet for revisionen havde iværksat initiativer til at imødegå en række af de kritikpunkter, som er rejst i beretningen. Dette har Rigsrevisionen korrekt anført i beretningen.

Var forsvaret forberedelse af typevalget af EH-101 helikopteren tilfredsstillende?

Jeg har noteret mig Rigsrevisionens konklusion om, at typevalget i 2001 af EH-101 helikopterne ikke var helt tilfredsstillende, og at både Rigsrevisionen og Statsrevisorerne peger på, at udvælgelsesprocessen var præget af mangel på relevant dokumentation og beskrivelse ved de formelle beslutningspunkter, ligesom eventuelle risici ved helikopternes drift og levetidsomkostninger ikke blev vurderet.

Jeg har dog i den forbindelse noteret mig, at Rigsrevisionen korrekt har tilkendegivet i beretningen, at evalueringsprocessen i forbindelse med typevalget fulgte den i 2001 gældende standard i den daværende Flyvematerielkommando.

Jeg kan i relation til de nævnte konklusioner oplyse, at forsvaret siden 2001 har gennemført en omfattende revurdering af de anskaffelsesprocedurer, der ligger til grund for anskaffelsen af større materielprojekter. Heri indgår bl.a. udarbejdelse af detaljerede levetidsomkostninger, fokus på afdækning af risici, personelbehov, vedligeholdelsesbyrde, lagerprocesser og størrelse af reservedelslagre mv.

Der vil endvidere ved fremadrettede materielanskaffelser blive anvendt anerkendte projektledelsesmetodikker, der indeholder en detaljeret risikoanalyse og -styring. Forsvarets Materieltjeneste gennemfører således – så vidt muligt – ensrettet projektledelse for alle materielanskaffelser. Forsvaret har endvidere oplyst, at man fremadrettet, i forbindelse med evalueringen af kommende materielkapaciteter, tillige vil gennemføre egentlige drifts- og levetidsberegninger, der vil indgå i en totalomkostningsbetragtning.

Har forsvaret håndteret indgåelsen af kontrakten med leverandøren tilfredsstillende?

I forholdet vedrørende indgåelsen af kontrakten har jeg noteret mig, at Statsrevisorerne skarpt kritiserer forsvarets uprofessionelle håndtering af forhandlingerne om og indgåelsen af kontrakten med leverandøren. Kritikken går primært på, at forsvaret ved udarbejdelsen af kontrakten for EH-101 helikopterne tog udgangspunkt i en kontrakt, som tidligere var blevet anvendt ved flykøb, ligesom der ikke i kontrakten var indeholdt garantier for helikopternes operative rådighed. Endelig peger både Rigsrevisionen og Statsrevisorerne på, at det viste sig vanskeligt at få gennemført krav over for leverandøren, som følge af den proces der på daværende tidspunkt blev anvendt i relation til offentliggørelse af typevalg og den økonomiske ramme for anskaffelsen.

Jeg skal her henlede opmærksomheden på, at netop dette spørgsmål har været genstand for mange drøftelser, ligesom jeg adskillige gange har orienteret både Forsvarsudvalget, forligskredsen og Rigsrevisionen om de tiltag, som er blevet gennemført på dette område. Det er et område, som både jeg og forsvaret har stor fokus på, og hvor vi forudser, at allerede iværksatte såvel som kommende tiltag vil kunne minimere risikoen for en gentagelse af de forhold, som var til stede i forbindelse med anskaffelsen af helikopterne.

Der er således sket en betydelig udvikling på området siden kontrakten om EH-101 helikopterne blev indgået, og de erfaringer man i forsvaret har indhentet ved tidligere materielindkøb, drages der løbende nytte af. Det gælder i særdeleshed i relation til spørgsmålet om anvendelse af ekstern juridisk bistand ved forhandling af materielanskaffelseskontrakter. Således vil forsvaret fremadrettet ved større anskaffelser inddrage Kammeradvokaten allerede fra vurdering af udbudsmetode, udbudsmateriale, evaluering af tilbud, i forbindelse med kontraktforhandlinger, samt ved eventuelle nødvendige opfølgende aktiviteter.

Anvendelsen af Kammeradvokaten i forbindelse med kommende anskaffelser vil blive iværksat ud fra en helhedsvurdering, hvor Kammeradvokaten indgår som en del af den eksterne kvalitetssikring, der fremad-

rettet bliver en del af anskaffelsesgrundlaget for forsvarets større materielanskaffelsesprojekter. Herudover er der i Forsvarets Materieltjeneste oprettet yderligere tre juridiske specialiststillinger i handelsafdelingen, ligesom Forsvarets Materieltjeneste er blevet pålagt generelt at inddrage ekstern ekspertbistand i forbindelse med projektstyring mv.

Forsvaret fulgte som nævnt i forbindelse med kontraktforhandlingerne om EH-101 helikopterne i 2001 de dagældende procedurer for tilrettelæggelsen af en sådan anskaffelse. Jeg kan dog desuagtet tilslutte mig Rigsrevisionens og Statsrevisorernes konklusion om, at offentliggørelsen af både typevalget og den økonomiske ramme for anskaffelsen gjorde det vanskeligt at få gennemført krav over for leverandøren i forbindelse med kontraktforhandlingerne. Jeg finder i det lys Rigsrevisionens anbefaling om, at forløbet omkring indgåelse af en kontrakt ved større materielanskaffelser fremover bør tilrettelægges med henblik på at sikre forsvarets forhandlingsposition bedst muligt, særdeles hensigtsmæssig.

Jeg kan i den anledning oplyse, at det er forsvarets hensigt fremadrettet at forhandle kontraktudkast til godkendelse, inden der fremsendes bevillingsandragende – altså et aktstykke – til det politiske niveau. Det betyder i praksis, at alle vilkår, herunder præcise og bindende kontraktvilkår og priser, er aftalt inden bevillingsanmodning. Herved stilles forsvaret i en forhandlingssituation mere gunstigt, og der vil være mulighed for at optimere de enkelte leverancers delelementer i en kontrakt. Således kommer anmodningen om godkendelse af et aktstykke tillige så tæt som muligt på anskaffelsestidspunktet, hvilket bør give størst mulig sikkerhed for de oplysninger, herunder priser og kapaciteter mv., der er indeholdt i aktstykkeanmodningen.

Afslutningsvis kan i denne forbindelse oplyses, at det juridiske spor over for leverandøren af EH-101 helikopterne som bekendt forfølges i tæt samarbejde med Kammeradvokaten, herunder såvel i relation til kontraktens garantier som til de reservedelsaftaler, som forsvaret har indgået med leverandøren. Jeg har med tilfredshed noteret mig, at Rigsrevisionen finder dette forhold tilfredsstillende.

Har forsvaret kunnet varetage de planlagte opgaver med EH-101 helikopterne?

Jeg har noteret mig, at Rigsrevisionen i deres beretning har konkluderet, at forsvaret med EH-101 helikopternes hidtidige faktiske operative rådighed ikke har kunnet varetage de planlagte opgaver i relation til eftersøgnings- og redningsopgaven samt transportopgaven. Rigsrevisionen peger endvidere på, at transportopgaven på grund af overdragelsen af 6 EH-101 helikoptere til det britiske forsvar ikke som planlagt vil blive løst fuldt ud i 2010. Endelig tilkendegiver Rigsrevisionen, at forsvaret forventer, at materieldrifts-omkostningerne for EH-101 helikopterne vil stige i forhold til det i aktstykke 17 af 10. oktober 2001 oplyste niveau.

Spørgsmålet om helikopternes operative rådighedsprocent har, som mange andre forhold i denne sag, været et emne for omfattende drøftelser, og det er korrekt, at de 8 EH-101 helikoptere, som pt. er i anvendelse i Danmark, igennem en længere periode ikke havde en operativ rådighed, som gjorde det muligt at lade helikopterne overtage eftersøgnings- og redningsopgaverne efter S-61 helikopterne som planlagt. En samlet indsats fra leverandørens og forsvarets side har dog medført, at EH-101 helikopterne – som også anført af Rigsrevisionen i beretningen – har haft en operativ rådighed på ca. 50 % i gennemsnit, og det til trods for en dårlig periode i starten af året, hvor helikopternes operative rådighed var helt nede på ca. 30 %. Dette er udtryk for en positiv udvikling, som forsvaret forventer vil fortsætte, og som har medført, at den operative rådighed i perioden fra uge 27 til og med uge 42 i indeværende år uændret har været på ca. 50 %.

Forsvarets og leverandørens konsoliderede vurdering er, at det på sigt er realistisk at kunne fastholde den senest demonstrerede operative rådighed for helikopterne, ligesom der er potentiale for at forbedre rådigheden yderligere til et niveau på ca. 60 % fremover i et tæt samarbejde med leverandøren. Det vil kræve en fokuseret indsats fra både forsvarrets og leverandørens side at fastholde og underbygge de gode resultater, men samlet set vurderer forsvarret, at det fremadrettet er muligt at bringe EH-101 helikopterne op på en sådan grad af operativ rådighed, at man vil kunne løse de opgaver, som helikopterne oprindeligt var planlagt at skulle løse. Jeg har med tilfredshed noteret mig, at Rigsrevisionen har afspejlet dette forhold i beretningen.

For så vidt angår transportopgaven vil denne, som anført af Rigsrevisionen i beretningen, først blive løst på et senere tidspunkt end oprindeligt planlagt. Danmark har således som bekendt overdraget 6 af de 14 indkøbte EH-101 helikoptere til Storbritannien mod at modtage 6 nye helikoptere i 2009. Jeg skal i den anledning bemærke, at der – som også anført af Statsrevisorerne – var enighed i forligskredsen om overdragelsen af de 6 helikoptere til briterne, der skulle bruge disse til at dække et forøget operativt behov for helikoptere til transportopgaver i missionsområderne. Briterne havde således allerede på overdragelsestidspunktet helikopterbesætninger, der var uddannede og rutinerede i troppetransport, og som derfor umiddelbart ville kunne anvende kapaciteten.

I det lys blev der ved overdragelsen lagt vægt på, at helikopterne på den måde ville kunne komme begge nationers soldater til gode, idet danske og britiske styrker arbejder tæt sammen i Afghanistan og tidligere i Irak. Danske styrker i disse missionsområder ville således også kunne få glæde af den britiske helikopterkapacitet i forbindelse med eksempelvis transport og evakuering af personel m.v. Dertil kommer, at der ved overdragelsen også blev indgået en aftale om at styrke det operative og uddannelsesmæssige samarbejde mellem Danmark og Storbritannien, som betyder, at danske helikopterbesætninger allerede nu uddannes sammen med erfarne britiske besætninger. Derved kan det danske forsvar drage god nytte af de britiske erfaringer.

Afslutningsvis skal jeg i relation til spørgsmålet om driftsomkostningerne ved EH-101 helikopterne bemærke, at der forventeligt – som angivet af Rigsrevisionen – vil komme en stigning heri i forhold til det forventede niveau i aktstykket fra 2001. Dette er dog imidlertid endnu ikke reelt afklaret, og der udestår stadig en række forhold, som skal på plads, inden en endelig afklaring heraf kan finde sted, herunder de igangværende kontraktretlige drøftelser, som forsvarret med Kammeradvokatens assistance har med leverandøren. Forsvarsministeriet vil – når en sådan endelig afklaring af driftsomkostningernes omfang foreligger – sikre, at der om nødvendigt sker den fornødne orientering af bevillingsmyndighederne.

Har Forsvarsministeriet orienteret Folketinget om anskaffelsen og ibrugtagningen af EH-101 helikopterne?

Jeg har med tilfredshed noteret mig, at Rigsrevisionens beretning konkluderer, at Forsvarsministeriet løbende har orienteret Folketinget om udviklingen.

Med venlig hilsen

Søren Gade